GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACŢIUNEA ŞI ADMINISTRAŢIUNEA:
BRAŞOVŬ, piaţa mare Nr. 22.
„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḌI.
Pe unŭ anŭ 12 fior., pe şése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România şi străinătate:
Pe anŭ 36 fr., pe şése lunĭ 18 fr., pe trei lunĭ 9 franci.

ANULŬ XLVII.

SĔ PRENUMERĂ:
la poşte, la librării şi pe la dd. corespondenţĭ.
ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. şi timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 195. Mercurĭ 17 (29) Octomvre 1884.

Braşovŭ în 16 (28) Octomvre.

Unulŭ din amicii fóiei nóstre, multŭ îngrijatŭ de causa nóstră naţională, care doresce sĕ-o védă apĕrată pretutindenĭ şi în totŭ modulŭ posibilŭ, ni-a adresatŭ o scrisóre, în care ḍice între altele:

„Aşteptamŭ cu nerăbdare ca deputaţii noştri naţionalĭ din Bănatŭ şi Ţéra unguréscă, câţĭ se află în dieta ungară, sĕ dea unŭ semnŭ de viéţă; speramŭ că vorŭ presentá şi ei unŭ rĕspunsŭ separatŭ la mesagiulŭ tronului. Sĕ ne credeţĭ că tăcerea lorŭ e descurăgiătóre pentru noi. Prea multă prudenţă... Noi vĕ rugămŭ, d-le Redactorŭ, décă credeţĭ oportunŭ, a ne luminá în acestŭ punctŭ prin „Gazetă,“ale cărei principie şi modulŭ de a vedé ni-lŭ însuşimŭ întru tóte . . .“

Mărturisimŭ, că şi noi amŭ fostŭ în aceeaşĭ situaţiune ca şi scriitorulŭ rêndurilorŭ de mai susŭ. Şi noi amu aşteptatŭ ca deputaţii de partida naţională română, mulţĭ puţinĭ câţĭ suntŭ, sĕ-şĭ ridice vocea cu ocasiunea desbaterei adresei în apĕrarea causei Româniilorŭ asupriţĭ şi amŭ şi datŭ espresiune acestei aşteptărĭ în revista nóstră dela 11 Octomvre st. n.

Aşteptările nóstre nu s'au împlinitŭ până în momentulŭ de faţă. Desbaterea adresei s'a terminatŭ, fără ca vr'unulŭ din deputaţii noştri naţionalĭ sĕ-şĭ fi rĕdicatŭ glasulŭ. N'avemŭ nicĭ o informaţiune directă despre motivele, din carĭ memoraţii deputaţĭ şi-au impusŭ acéstă reservă, de aceea nicĭ nu suntemŭ în stare de a dá amicului nostru vr'o desluşire în acéstă privinţă, până când nu vomŭ cunósce aceste motive.

Deocamdată însĕ citimŭ într'o corespondenţă din Peşta a „Luminătorului“ următórele rêndurĭ, carĭ au scopulŭ sĕ espiice atitudinea reservată a deputaţilorŭ naţionalĭ cu ocasiunea desbaterei proiectului de adresă:

„A sperá orĭ a gândí la trântirea guvernului actualŭ, orĭ la o schimbare a sistemului, nu se póte pân'atuncĭ, până când Bismarck mai are trebuinţă de uneltele, ce tocmai îi facŭ serviciele dorite. Se nasce decĭ întrebarea pentru naţionalĭ, că: este oportunŭ şi folositorŭ causei a păşí acum cu pretensiunile lorŭ orĭ ba? Credŭ că ómenii cu bună pricepere şi cu matură judecată vorŭ rĕspunde negativŭ la acéstă întrebare şi vorŭ aflá de prudentŭ şi motivatŭ ţinuta reservată a naţionalilorŭ.“

„Dér mai este şi altă împrejurare démnă de consideratŭ. Se scie că naţionalii de toţĭ suntŭ abia cam 18, dintre aceştia unŭ unicŭ Sêrbŭ, vr'o 3 Românĭ şi ceilalţĭ suntŭ Sasĭ. Aceştia numai în acelŭ casŭ potŭ sĕ producă unŭ efectŭ, décă le-ar succede a se înţelege între sine şi a se constitui într'unŭ unicŭ partidŭ naţionalŭ, şi ar păşí apoi în solidaritate pentru principiulŭ şi pentru scopulŭ comunŭ. Timpŭ este, ocasiunea li se oferă ori când în decursulŭ sesiunei dietale, nu numai la „desbaterea rĕspunsului de sub întrebare.“

„Fi-va cu putinţă a se stabilí între dênşii acéstă înţelegere orĭ ba? Este o cestiune de timpŭ, care nu se póte resolvá în primele sĕptămânĭ ale sesiunei dietale. Dér cumcă naţionalii se caută şi se încércă a-şĭ organisá puterile, despre acésta vĕ potŭ asigurá cu positivitate.“

Décă într'adevĕrŭ numai acestea ar fi motivele, cari au îndemnatŭ pe naţionalii noştri sĕ nu se foloséćă de prima ocasiune, ce li-o oferea discusiunea proiectului de adresa, atuncĭ amŭ trebuí sĕ esclamămŭ şi noi cu amiculŭ nostru: prea multă prudenţă!

Nu înţelegemŭ nicidecum de ce sĕ fie dependentă acţiunea naţiunalilorŭ pentru apĕrarea causei lor drepte de fluctuaţiunile politicei marĭ. Câtŭ pentru pretensiunĭ, acestea esistă odată şi suntŭ clarŭ formulate prin programele partidelorŭ naţionale. Nu mai póte fi vorba dér de a „păşí cu ele,“ ci numai şi numai de-a-le apĕrá. Acéstă apĕrare însĕ trebue sĕ fie totdéuna oportună şi folositóre.

CRONICA POLITICĂ.

In şedinţa dela 25 Octomvre a dietei unguresci ministrulŭ de finance Szapary a presentatŭ bugetulŭ pe anulŭ 1885. In discursulŭ sĕu ministrulŭ arată că starea financiară a statului se îmbunătăţesce mereu. Dificitulŭ a scăḍutŭ, ḍice elŭ, la 11 milióne, 675,000 fl. Causa scăderei dificitului o găsesce ministrulŭ în sporirea veniturilorŭ. Dările directe s'au suitŭ în ceştĭ trei anĭ din urmă dela 83,800,000 la 93,700,000; dările pe consumŭ s'au suitŭ dela 14,800,000 la 18,300,000; veniturile timbrelorŭ şi competinţelorŭ s'au măritŭ dela 21,500,000 la 23,600,000, ale tutunurilorŭ (tabacului) dela 16,900.000 la 18,400 000, alŭ poştei dela 1,100,000 la 1,600,000. De asemenea veniturile vămilorŭ dela 25,600,000, a ajunsŭ la 49,000,000 fl. De aci deduce optimistulŭ ministru că decadenţa materială nu e aşa de mare precum se ḍice, şi prin urmare nicĭ de o crisă generală nu póte fi vorba. In privinţa rentei convertite, Szapary speră că cu încheiarea anului curentŭ, tótă renta de 6% se va scóte din circulaţiune; acesta a fostŭ şi scopulŭ emisiunei rentei de 4% în sumă de 545 milióne, scăḍêndŭ şi interesele de plătitŭ cu 2.2 milióne fl. Vinderea moşiilorŭ statului încă a fostŭ favorabilă în 1883, aducêndŭ 10% peste preţulŭ de estimare. Trecêndŭ ministrulŭ la bugeţulŭ anului următorŭ, ḍice că veniturile vamale s'au preliminatŭ cu 142,000 fl. mai multŭ, pe când cheltuelile pentru provinciile ocupate cu 620,000 mai puţinŭ. Investitiunile suntŭ peste totŭ cu 3 milióne mai puţinŭ decâtŭ în anulŭ trecutŭ şi vorŭ mai scădé încă. Cheltuelĭ nouĕ însă s'au adausŭ 800,000 fl. din care 600.000 pentru edificiulŭ parlamentarŭ. Pentru regularea Porţilorŭ de ferŭ guvernulŭ va presentá unŭ proiectŭ deosebitŭ. Alte cererĭ ministrulŭ nu va mai propune dietei. Plusulŭ veniturilorŭ l'a preliminatŭ ministrulŭ cu 8,121,000 fl., pe când cheltuelile cu aprópe 32 milióne mai multŭ ca în anulŭ trecutŭ. Luându-se acum veniturile ordinare în sumă de 313,825,000 fl., ér cheltuelile ordinare cu 308,776,000 fl, veniturile ordinare au unŭ plus de 5,084,000. Décă însă ordinarulŭ nu se separă de estraordinarŭ, atuncĭ cheltuelile totale suntŭ 337,993,000 fl., ér veniturile totale de 326.317,000 fl., prin urmare deficitulŭ este de 11.675,000, mai micŭ adecă ca în anulŭ trecutŭ cu 8,986,000. Adaogêndu se însă 10½ milióne pentru amortisare şi 10 milioae pentru vinderea bunurilorŭ statului, adevĕratulŭ deficitŭ trece peste 32 milióne Dar, ḍice ministrulŭ, trebue calculate şi cele 14 milióne pentru ştergerea datoriei şi peste 23 milióne investiţiunĭ, decĭ stau 32 milióne faţă cu 37 milióne, adecă cu 5 milióne mai multŭ decâtŭ acea sumă ce nu se póte acoperi din veniturile proprii. Ministrulŭ găsesce că situaţiunea s'a îmbunătăţitŭ şi că nu mai e atâtŭ de critică ca în 1873 şi 1878, şi acésta o datoresce elŭ legislaţiunei unguresci. Recunósce Szapary, că cheltuelĭ nu trebue sĕ mai voteze.

Negreşitŭ când dările sporescŭ cu milionele, situaţiunea pentru guvernŭ e favorabilă, dar nu totŭ aşa ḍice poporulŭ care le plătesce. Şi apoi singurŭ ministrulŭ recunósce pe delăturĭ că crisă este, când declară că parlamentulŭ nu trebue sĕ se lase a fi orbitŭ de favorabilele cifre ce le presintă elŭ.

*

Ce privesce cuota, ce trebue se-o plătescă Ungaria pentru cheltuielile comune ale monarchiei, comitele Szapary a arĕtatŭ, că ea face în rubrica speselorŭ ordinare 28,530,079 fl. şi în aceea a celorŭ estraordinare 4.195,809 fl. cu totulŭ 32 725,888 fl. Cuota ce trebue sĕ-o solvéscă Austria la budgetulŭ comunŭ face 71 5 milióne. Dela delegaţiunĭ va cere ministru de resbelŭ unŭ creditŭ de 1,200,000 fl. pentru marina de resbelŭ. Din acéstă sumă se vorŭ întrebuinţa 700,000 pentru a aduce unele reforme, mai alesŭ se vorŭ construí 64 torpilarĭ (Torpedoboote) noui.

*

In Şedinţa dietei croate dela 25 l. c. preotulŭ Berussa din partida independenţilorŭ a voitŭ sĕ facă o declarare în numele partidei sale, dér ajungêndŭ la cuvintele: »După ce maioritatea acestei diete şi-a perdutŭ tótă independenţa şi iniţiativa« — preşedintele nu l'a mai lăsatŭ se vorbéscă. Kamenar: vrei sĕ ne eschiḍĭ şi pe noi din dietă cum ai eschisŭ pe Starceviciani? — Preşedintele declară din nou între aplausele maiorităţi, că nu va concede sĕ se cetéscă declaraţia independenţilorŭ. Asemenea refusă de a da cetire declaraţiei ce au trimis'o Starcevicianii eschisĭ.

*

După acésta se începe discusiunea asupra propunerei lui Loncaric pentru înasprirea regulamentului. Mazzura cere trecerea la ordinea ḍilei. Elŭ vede în propunerea lui Loncaric, ce-o publicămŭ mai josŭ dovada unei crise constituţionale. Acestŭ proiectŭ face din preşedintele dietei unŭ dictatorŭ. Regulamentulŭ dietei trebue însă sĕ aibă de scopŭ a oferì scutŭ şi minorităţii. Pentru întêmplările din ultimile şedinţe pórtă vină numai preşedintele pentru că a refusatŭ partidei dreptului (adecă Starcevicianilorŭ) de a se justificá. Zivcovici apără procederea preşedintelui ḍicêndŭ, că este în contra absolutismului maiorităţii, dér şi în contra terorismului minorităţii. Frank arată că causele adevĕrate ale scenelorŭ sgomotóse sunt a se căutá afară din dietă. Rĕulŭ trebue combătutŭ la rădăcina lui. Kamenar sprijinesce propunerea lui Mazzura. După aceea maioritatea primesce propunerea lui Loncaric.

*

Cunoscutulŭ deputatŭ velficŭ din Reichstagulŭ germanŭ D. de Windthorst a fostŭ chiematŭ de ducele de Cumberland la Gruunden spre aşĭ da opiniunea sa de iurisconsultŭ în afacerea de succesiune la tronŭ în Braunschveig. Elŭ ḍise cătră corespondentulŭ ḍiarului Tageblatt din Berlinŭ, că după părerea sa dreptulŭ ducelui de Cumberland de a moşteni tronulŭ din Braunschweig este neindoitŭ. Acestŭ dreptŭ nu'lŭ póte disputá nimenea. Nicĭ rĕposatulŭ duce nu l'ar fi putatŭ eschide de la succesiune. Ceea ce a scrisŭ »Nordd. allg. Ztg.« despre caracterulŭ politicŭ alŭ afacerei nu póte alterá nicĭ decum caracterulŭ ei iuridicŭ. In fine declară Windthorst, că partida Velfiiorŭ n'are nicĭ o tendinţă inimică imperiului germanŭ şi că dênsulŭ respinge orĭ-ce amestecŭ, ce ar vení din afară. Germania dealtmintrelea este destulŭ de tare spre a nu se teme de asemenĭ tendinţe, chiar décă ar şi esistá.

INASPRIREA REGULAMENTULUI DIETEI CROATE.

Dieta croată a primitŭ în 26 Octomvre propunerea de urgenţă a deputatului Loncaric şi a decisŭ unŭ şirŭ de aditamente, respective modificaţiunĭ în regulamentŭ. Acestea suntŭ:

»De se nasce în dietă unŭ tumultŭ séu se împedecă într'unŭ chipŭ óre care ţinerea şedinţii dietale, atuncĭ preşedintele are dreptulŭ, de a întrerupe şedinţa séu de a o închide şi în genere a luá tóte acele mĕsurĭ, carĭ le va aflá cu cale, pentru de a face cu putinţă, sĕ se ţină séu asigureze şedinţa dietală. Preşedintele are şi dreptulŭ de a desface hârtiile ce sosescŭ la adresa dietei şi de a împărţí afacerile dietale între singuraticii membri ai dietei. Nu este iertatŭ ca unŭ oratorŭ se fie întreruptŭ. Numai preşedintele are dreptulŭ, de a admoniá pe oratorŭ, se vorbéscă la obiectŭ, décă se depărtéză dela obiectulŭ, care sĕ află în desbatere. Décă se înoesce o a doua admoniţiune în decursulŭ unei cuvêntărĭ şi oratorulŭ totuşĭ nu încetéză de a sĕ abate dela obiectulŭ desbaterii, atuncĭ preşedintele póte sĕ-i detragă cuvêntulŭ. Décă unŭ membru alŭ dietei vatămă greu bunăcuviinţa, póte dieta la propunerea preşedintelui séu a ḍece deputaţĭ pronunţá dojana şi notarea în protocolŭ în contra unui asemenea membru, prin simpla sculare fără nicĭ o des-

batere. In contra urḑitoriului unui tumultŭ în dietă, din causa căruia sĕ întrerupe séu sĕ ridică şedinţa, póte hotărî dieta a-i da o dojană séu a-lŭ eschide interimalŭ dela şedinţe şi mai ântâiu dela optŭ până la treiḑecĭ de şedinţe, în casŭ de repeţire dela treiḑecĭ până la şéseḑecĭ de şedinţe perḑêndŭ totodată şi dietele în timpulŭ, câtŭ este eschisŭ. Propunerea pentru de a-i da deputatului o dojană o póte preşedintele séu ḑece membrii presenţĭ în aceea şedinţă în care s'a făcutŭ vătĕmarea, séu celŭ multŭ la începutulŭ şedinţii următóre şi decide dieta asupra unei asemene propunerĭ fără desbatere, numai prin sculare séu şederea membrilorŭ în cea dintêiu şedinţă următóre, mai înainte de a trece la ordinea ḑilei. Membrulŭ eschisŭ alŭ dietei care nu se supune la unŭ astfelŭ de conclusŭ alŭ dietei se va pedepsí cu 500 fl. şi va fi eschisŭ dela şedinţele dietei până nu va depune amenda în banĭ, deşi va fi espiratŭ timpulŭ de eschidere. Décă a duratŭ desbaterea asupra unui obiectŭ trei ḑile, póte a patra ḑi propune în orice timpŭ ori-care membru sprijinitŭ de alţĭ ḑece membri închiderea desbaterii. Asupra unei asemenea propunerĭ decide dieta fără desbatere, numai prin sculare séu şedere a membrilorŭ dietei.

Dacă unŭ deputatŭ presentŭ declară, că elŭ nu votéză, atuncĭ votulŭ lui nu se consideră de felŭ..

Ciangăii din România.

»Kolozsvári Közlöny« la 26 Octomvre se ocupă de starea Maghiarilorŭ din Romania, ḑicêndŭ:

»Maghiarii sunt departe de a mărturisi ori ce solidaritate şovinistică cu fraţii lorŭ din ţĕrĭ strĕine, că n'au misiunea pangermanistică, adecă nu sĕ simtŭ a împlini chemarea Niebelungică, de-a cutreera cu limba lorŭ atmosfera tuturorŭ timpurilorŭ şi zonelorŭ. Nu ducemŭ civilisaţia ca Englesii cu cognac nicĭ iubirea creştinismului cu baioneta ca Rusulŭ şi fineţa cu manierĭ delicate ca Latinulŭ. Eternele îndatorirĭ umane voimŭ a le încorpora prin sânge ungurescŭ, în cuvinte unguresci în ţéra nóstră. Nu ne amestecămŭ în afacerile altora, dér nicĭ în ale nóstre nu permitemŭ nimĕrui a se amesteca. Guvernulŭ nostru a lăsatŭ pe fraţii noştrii din România în mâna sorţí cu tóte că mĕsurile de apĕrare internaţionale arŭ fi pretinsŭ în altŭ modŭ a lucrá.“

»Kolozvári Közlöny« descrie sórta durerósă a fraţilorŭ lorŭ din România, face o mulţime de imputărĭ Maghiarilorŭ pentru procederea nepăsătóre faţă cu Ciangăii, şi întrebă: care statŭ arŭ trece cu vederea suferinţele şi miseriile la care sunt espuşĭ fraţii lorŭ? După „Kol. Köz.« Ciangăii din România sunt lipsiţĭ de mângăerea ce o dă religiunea, copii în numĕrŭ cu miile crescŭ făra a'şĭ câştigá cunosciinţe, fiind lăsaţĭ în grija naturii. Din cei 20,000 (?) locuitorĭ maghiarĭ în Bucurescĭ, abia vr'o câteva sute cercetéză biserica. Ḑiarulŭ cluşianŭ se plânge şi asupra corupţiunei consoţilorŭ lorŭ, ḑicêndŭ că lucrătorii maghiarĭ nicĭ nu esŭ bine din ateliere şi-şĭ consumă tótă plata de pe o septĕmână, ér sĕcuencele ducŭ o viéţă prăpădită în concubinaţiă cu câte unŭ bărbatŭ beţivŭ.

»Medicii românĭ, nicĭ nu mai credŭ (?) bolnavilorŭ maghiarĭ, ci îndată îi declară de simulanţĭ. Femeile maghiare, care locuescŭ în oraşele locuite de Grecĭ, se prăpădescŭ de odată moralicesce şi fisicesce. Apoi invidia cea batjocuritóre ce o suferŭ (?) dela cei indigenĭ, din causa miseriei lorŭ! De câte-orĭ nu s'a pututŭ vedea cum classa de josŭ a pandurilorŭ a pusŭ pe flăcăii maghiarĭ în lanţurĭ (?) şi i-a duşŭ la puşcăriile din giurŭ, de óre ce acestia nu le-au stêmpăratŭ nesaţiulŭ de a bea alŭ pandurilorŭ. Nu e îndrăsnélă, nu-i speranţă. Trebue sĕ accentuămŭ mai pe largŭ însemnătatea adresei emise din partea directorelui consiliului ardelénŭ reformatŭ, care s'a lucratŭ pe basa unorŭ informaţiunĭ unilaterale.“

SCIRILE ḐILEI.

Tribunalulŭ din Pesta a cerutŭ suspendarea dreptului de imunitate a deputatului Verhovay, redactorulŭ lui „Fuggetlenség,« care e datŭ în judecată de tipografulŭ Fanda, pentru că a sustrasŭ adresele, ce le secvestrase tipografulŭ pentru neplătirea tipăririi ḑiarului.

—0—

Judele de instrucţiunile din Pesta pentru afacerile de presă are a instruí 40 de procese de presă. Istozcy s'a anunţatŭ ca apărĕtorŭ alŭ celorŭ acusaţĭ în mai multe procese de presă antisemite.

—0—

Guvernulŭ ungurescŭ a opritŭ importarea porcilorŭ din România, Serbia şi Bulgaria din causă că îi bântue bóla de gură şi de unghii.

—0—

Cetimŭ în »Românulŭ“: D. D. Laurianŭ, directorulŭ »României Libere« va fi propusŭ ca candidatŭ la colegiulŭ alŭ 2-lea de deputaţĭ din Ilfov. D. St. Mihăilescu, primŭ redactorŭ la »România Liberă,« îşĭ va pune candidatura de deputatŭ în judeţulŭ Muscelŭ. D. Duiliu Zamfirescu, redactorŭ la »România Liberă,“ îşĭ pune candidatura pentru deputaţiă la Focşanĭ.“

—0—

»Rĕsboiulŭ« scrie: »Banchetulŭ centenarului lui Horia se va dá Duminecă séra, 21 Octomvre. Localulŭ nu s'a fixatŭ încă, dér se va face cunoscutŭ cu două ḑile înainte. Persónele, care dorescŭ se ia parte suntŭ rugate a se înscrie până la 19 curentŭ, la d. Ciura, farmacistŭ, séu la membrii banchetului. Taxa banchetului e de 6 lei.«

—0—

Intrunirea convocată de clubulŭ partidei d-lui Dumitru Brătianu s'a ţinutŭ Duminecă, luândŭ parte numĕrosŭ şi alesŭ publicŭ. Au vorbitŭ d-niĭ D. Brătianu, M. Cogălniceanu şi V. Urseanu combătândŭ guvernulŭ.

—0—

La 18 ale curentei se vorŭ începe, spune »Voinţa Naţională,« cursurile facultăţei de teologiá din Bucurescĭ

—0—

In pré puţine locurĭ a începutŭ culesulŭ viilorŭ. Acésta întârḑiere a provenitŭ şi din causa timpului şi din înprejurarea că preţurile nu suntŭ avantagióse. »Luptătorulŭ“ din Focşanĭ spune că la Odobeştĭ unii au vêndutŭ cu 2 lei vadra, alţii cu 1 leu şi 50, ér la Coteştĭ s'a vêndutŭ vadra şi cu 40—60 banĭ. Cultivatorii suntŭ desolaţĭ.

—0—

Se vorbesce despre o înţelegere între Rusia şi Anglia pentru construirea în comunŭ a unei căi ferate dela Volga prin Asia centrală până la Indŭ. Pe Rusia sĕ vine 205 milurĭ, ér pe Anglia 98. Staţiunile principale vorŭ fi Orenburgŭ Taşchendŭ, Cocandŭ, Samarcandŭ, Balcŭ, Cabulŭ şi Peşaverŭ.

—0—

Astă séră va representá trupa teatrală germană »Clopotele dela Corneville« operetă comică în 3 acte.

EREDITATEA CULTUREI LA POPORULU ROMÂNU.

Acesta a fostŭ subiectulŭ pré interesantei conferinţe ţinute de D. B. P. Hâşdĕŭ cu celŭ mai strălucitŭ succesŭ Duminecă séra la 6 Octomvre, în sala liceului.

D-sa deosebi cultura morală de cea intelectuală şi în acéstă conferinţă vorbì numai despre cea d'întêiu. Arătă mai întêiu în ce stă cultura morală şi cum ea se moştenesce din părinţĭ în fii şi din generaţiune în generaţiune în virtutea legii de ereditate psihologică, relevată şi dovedită prin sciinţă în timpurile nóstre, de naturalistulŭ Darwin, ca o lege a naturei în tóte fiinţele vieţuitóre. D. Hâşdĕŭ arată apoi, cum poporulŭ românŭ a erezitŭ cultura morala de la Romanĭ, celŭ mai moralŭ şi celŭ mai mare poporŭ alŭ lumei vechĭ şi ilustră acestŭ faptŭ prin interesante esemple din istoria Românilorŭ din diverse provincii ale Daciei vechĭ, din Transilvania, Moldova, Muntenia, Macedonia, a cărorŭ însufleţită şi alésă espunere stórse publicului ascultătorŭ cele mai vii şi mai călduróse aplause.

Mĕ voiŭ încerca a reproduce aicĭ ideile d-lui Hâşdĕŭ, în scurtŭ, de şi sciu că cuvintele mele vorŭ fi numai o umbră palidă a acestei frumóse conferinţe.

Inaintarea şi cultura este folositóre în tóte. Cea mai însemnată însă este cultura omului şi anume cultura morală. Spiritulŭ judiciosŭ şi practicŭ alŭ poporului românŭ a vĕḑutŭ şi a esprimatŭ acestŭ adevĕrŭ în cântecele sale. O colindă, cântată în Banatŭ (şi în Transilvania), trecêndŭ în revistă importanţa culturei animalelorŭ domestice, a pămêntului şi altorŭ lucrurĭ folositóre, încheie cu vorbele »nimicŭ nu-i mai bunŭ ca sufletulŭ bunŭ,« punêndŭ astfelŭ cultura morală a omului mai pre susŭ de tóte bunurile vieţii.

E enţa şi caracterulŭ distinctívŭ alŭ culturei morale este tăria unită cu moderaţiunea. Moderaţiunea fără tăriă este slăbiciune; tăria fără moderaţiune este brutalitate.

Acéstă cultură la nicĭ unŭ poporŭ nu s'a aflatŭ în aşa mare mĕsură ca la poporulŭ românŭ, care printr'ênsa a devenitŭ regele popórelorŭ, dându-şĭ cu dreptŭ cuvêntŭ epitetulŭ de majestate: majestas populi romani, Măria Sa.

Unŭ curiosŭ incidentŭ. Cândŭ studenţii au mersŭ în vara acestui anŭ, cu ocasiunea congresului lorŭ, la Galaţĭ, unŭ profesorŭ i-a salutatŭ numindu-i: Măria ta. Nu era potrivitŭ. Studentulŭ este o schînteie, care póte deveni lumină séu incendiu. Este de datoria nóstră, observă d-lŭ Hasdĕu, să facem ca acéstă schînteie sĕ lumineze totdéuna, şi sĕ nu ardă niciodată. Epitetulŭ de maiestate se cuvine poporului, care ilŭ merită prin cultura morală.

Poporulŭ romanŭ, împărţitŭ în patricianĭ şi plebei, erá de-a pururea în luptă; când în lupte sângeróse cu inimicii din afară, când în lupte politice între sine. Plebeii, carĭ la începutŭ avéu mai numai sarcinĭ şi datorii, ajunseră prin aceste lupte a deveni egalii patricianilorŭ în drepturile politice şi civile, precum erau egalii lorŭ în faţa inimiculuĭ.

Intr'una din aceste lupte, pe când Roma erá ameninţată de Volsci, plebeii reînoiescŭ cererea de a li sĕ ameliora sórtea prin legĭ mai drepte, şi la angajamentulŭ consulului Valeriu apucă armele şi batŭ pe inimicŭ. Cândŭ se întórseră acasă însă, veḑêndu-se înşelaţĭ de patricianĭ, carĭ nu-şĭ ţinură promisiunea, ca de atâtea orĭ înainte de aceea, refusă de a intrá în vetrele lorŭ, în cetate şi armata se retrage pe muntele Sacru, ér plebeii din cetate cu familiile lorŭ se retragŭ pe muntele Aventinŭ. Senatulŭ erá spăriatŭ; se temea ca nu plebeii înarmaţĭ se vină asupra cetăţii şi sĕ estermine pe aceştĭ patricianĭ, de către carĭ erau atâtŭ de nedreptăţiţĭ. Dar nu; poporulŭ, înarmatŭ şi victoriosŭ, este moderatŭ, nu lovesce, nu ucide pe nime, nicĭ nu se atinge de averea nimĕnui, şi se mărginesce a se retrage din o societate, care ilŭ nedreptăţiá şi care nu voia sĕ-i reguleze prin legĭ mai drepte posiţiunea şi relaţiunile sale cu patricii.

Marele istoricŭ Michelet, vorbind despre acestŭ evenimentŭ, ḑise că este o fabulă, o tradiţiune naţională, inventată pentru a înfrumseţá istoria Romanilorŭ. Elŭ caută în istoria Franciei, a Ispaniei, a Italiei, şi la nicĭ unulŭ din aceste popóre n'a găsitŭ unŭ asemenea esemplu de moderaţiune unită cu tăria, şi ḑise că e cu neputinţă. Decă Michelet ar fi studiatŭ istoria Românilorŭ,

14.

FOILETONŬ.

Influinţa limbei grece asupra desvoltării cuvintelorŭ şi asupra literaturei limbei latine.

(Fine).

Creḑêndŭ, că din espuse până aci se póte vedé destulŭ de chiarŭ, cam ce influinţă a esertatŭ limba elină asupra limbei şi literaturii latine, voiu a mai face la acestŭ locŭ numai unele privirĭ mai generale.

Dacă privimŭ poesia séu literatura poetică, trebuimŭ a constatá, că în tóte soiurile de poesiă Romanii au întrebuinţatŭ metrele grecescĭ; până şi Horaţiu a folositŭ în sale, care poesiă este curatŭ romană şi s'a desvoltatŭ neatârnată de influinţa grecéscă, hecsametrulŭ grecŭ. Apoi în odele, epodele şi epistolele sale Horaţiu a întrebuinţatŭ aprópe tóte sistemele metrice grecescĭ. Ce s'atinge de ceilalţĭ poeţĭ menţionaţĭ şi nemenţionaţĭ până aci, putemŭ ḑice, că mai toţĭ au imitatŭ pe Grecĭ, că au fostŭ dependenţĭ de influinţa limbei grece, cu aceea deosebire numai, că unii au formatŭ, după cum amŭ vĕḑutŭ, mai multe, éră alţii mai puţine cuvinte nouĕ prin derivaţiune, prin composiţiune şi prin latinisare şi-au întrebuinţatŭ, resp. întreţăsutŭ printre versurile lorŭ dicţiunĭ şi construcţiunĭ grecescĭ.

Trecêndŭ la literatura prosaică, putemŭ afirmá fără de nicĭ o sfiélă, că limba latină a fostŭ influinţată de cea grécă în tótă privinţa, pentru că, décă abstragemŭ dela fineţă, eleganţă mlădiósă, uşurătatea şi volubilitatea câştigată din limba elină, o mulţime de espresiunĭ şi dicţiunĭ grecescĭ au fostŭ primite de scriitorii romanĭ şi date posterităţii. Afară de acésta terminologia în opurile de sciinţă, ne avêndŭ o limbă latină, scriitorii romanĭ numai acei terminĭ nu i-au luatŭ de-adreptulŭ din limba grécă, carĭ au pututŭ fi traduşĭ într'unŭ modŭ séu altulŭ prin cuvinte latinescĭ, este împrumutată din opurile grecescĭ de sciinţă séu din limba grécă. Sĕ luămŭ p. e. numai istoria naturală a lui Pliniu şi vomŭ vedé, că limba latină a împrumutatŭ fórte mulţĭ terminĭ şi numirĭ de plante din limba elină şi înaintândŭ sciinţa, i-a desvoltatŭ, adecă i-a înmulţitŭ, formândŭ însaşĭ alţii prin derivaţiune şi composiţiune în modŭ grecescŭ*). Câteva esemple vorŭ fi de ajunsŭ spre a probá cele ḑise: *cantharites vinum* κανaρίτης οἶνος vinŭ cantaritŭ, vinŭ scumpŭ de preste mare; *capnion* κάπνιον, fumăteră (plantă); *capsaces* καψάκης fiolă pentru uleu; *dendroides* δενδροειδης soiu de titimală; *chernites* (ae) χερνίτης soiu de pétră asemenea fildeşului ş. alt. Apoi în chemiă cuvêntulŭ chlorŭ cu tóte derivaţiunile şi composiţiunile sale, precum şi mai toţĭ ceilalţĭ terminĭ technicĭ sunt totŭ atâtea probe pentru cele ḑise mai nainte, Totŭ asemenea suntŭ de origine grécă, dacă nu cei mai mulţĭ, dér de sigurŭ fórte mulţĭ terminĭ technicĭ din medicină, din farmaciă, din fisică, din matematică, pentru carĭ eu aflu de prisosŭ a mai aduce probe, fiindŭ acestŭ lucru cunoscutŭ tuturorŭ acelora, cari se ocupă cu ḑisele sciinţe.

In retorică Romanii încă au imitatŭ pe Grecĭ în tótă privinţa. Abstragêndŭ dela espresiunile, figurilorŭ şi versiunile, apoi dela măestria de a compune o cuvêntare, resp, dela arta oratorică, numirile acelora, adecă terminii technicĭ suntŭ parte mare de origine grécă, ca: πολυσύνδετον grămădirea acelora conjuncţiunĭ; ἀσύνδετον lăsarea conjuncţiunilorŭ; ὁμοιοτέλευτον încetare asemenea; ἰσόκωλον potrivire etc. Ba chiar numele artei însăşĭ este grecescŭ: rhetorica ῥητοική.

Unde amŭ vorbitŭ despre Cicerone, s'a ḑisŭ pe lângă altele, că elŭ a întemeiatŭ terminologia retorică, formândŭ terminĭ prin derivaţiune şi traducêndŭ pe alţii prin mai multe cuvinte, adecă prin circumscriere.

*) Chiar şi în ḑilele nóstre se înmulţescŭ terminii technicĭ de origine grecéscă şi se vorŭ înmulţi şi în viitorŭ, până când popórele de rassă latină şi Germanii vorŭ cultivá medicina, chemia, fisica ş. a., în mânia tuturorŭ acelora, cari urĕscŭ limba grécă şi voescŭ a o eliminá din scólele gimnasiale.

şi-ar fi schimbatŭ părerea, s'ar fi convinsŭ de veracitatea retragerii plebeilorŭ pe muntele Sacru.

Mulţămită lui Darwin, ereditatea fisiologică este recunoscută astădĭ de sciinţă ca o lege a vieţii tuturorŭ fiinţelorŭ organice. In puterea acestei legĭ, unŭ individŭ sau o generaţiune transmite urmaşilorŭ sĕi, nu numai calităţĭ moştenite dela antenaţĭ, ci şi calităţĭ căştigate prin sine însăşĭ. In acestŭ modŭ se potŭ amelioră sau deterioră, prin educaţiune şi întocmirea vieţii, caracterele generaţiunilorŭ şi popórelorŭ.

Poporulŭ românŭ a datŭ adeseorĭ probe de o înaltă cultură morală, moştenită dela strămoşii sĕi, dela Romanĭ. In istoria lui aflămŭ multe esemple asemenea, şi uneorĭ superióre retrageril plebeilorŭ pe muntele Aventinŭ. Ĕtă câte-va, luate înadinsŭ dela Românii din diverse provincii:

D. Haşdĕu începe cu Românii din Transilvania. Pe la 1438 ţĕranii Românĭ, ne mai putĕndŭ suferí apĕsările boerilorŭ, a magnaţilorŭ ţĕrii, se revoltă şî venindŭ la luptă, învingŭ pe nobilĭ, aceştia se vĕdŭ siliţĭ a intră în negoţiărĭ de pace. Ţĕranii alegŭ pentru acestŭ scopŭ pe unulŭ din ei, numitŭ Mihaiu Românulŭ, care sĕ trateze cu nobilii, Tratatulŭ încheiatŭ atuncĭ sĕ păstrézâ până astădĭ în archivele unguresci din Cluşiu, şi este caracteristicŭ pentru Românĭ prin moderaţiunea lorŭ, superioră chiar moderaţiunii plebeilorŭ de pe muntele Aventinŭ, pentru că plebeii încă nu se bătuseră cu patricianii, ér ţĕraniĭ românĭ se bătuseră cu nobilii, şi sciau că ei suntŭ mai tarĭ.

Punctele acelui tractatŭ suntŭ: 1. Ca sĕ se hotărască prin lege datoriile ce au de împlinitŭ ţĕranii cătră proprietarii pâmĕntului, ca sĕ scie şi ei ce şi câtŭ au de făcutŭ. — 2. Ca în casŭ de judecată, ţĕranulŭ sĕ aibă dreptŭ de apelŭ de la domnulŭ sĕu seniorulŭ sĕu la judecata altorŭ seniorĭ vecinĭ, şi de aci la capulŭ statului. — 3. Nicĭ ţĕranulŭ să nu insulte pe nobilŭ, nicĭ nobilulŭ pe ţĕranŭ.

Acestŭ tratatŭ a fostŭ în urmă sfăşiatŭ de nobilĭ. Ei se uniră între sine, atacară pe ţĕranĭ fără veste şi i-au bătutŭ, dar copia tratatului a rĕmasŭ ca unŭ însemnatŭ testimoniu despre caracterulŭ moralŭ alŭ poporului românŭ.

In Moldova, Despotŭ Vodă, de naţionalitate şi origine străină, este încunjuratŭ lângă Hotin de 3,000 de ţĕranĭ, după ce pusese contribuţiunea 1 galbenŭ pre capŭ. — Dacă nu plătiţĭ contribuţiunea, le dice principele, duşmanulŭ este aprópe şi are sĕ între în ţéră. Dacă veţĭ plăti, nu va intra. — Dacă-i aşa. Măria-ta; dar sĕ sci, că boerii carĭ te au sfătuitŭ se pui acéstă dare, te înşélă. — Ţĕranii avură dreptate, observă Somer în biografla lui Despotŭ. (Va urmá.)

Adunarea generală

a reuniunei învĕţătorilorŭ românĭ din districtulŭ alŭ X, Braşovŭ ţinută la 23, 24 şi 25 Septemvre în opidulŭ Râşnovŭ.

Şedinţa I dela 23 Septemvre.

Dumինecă pela 10 óre erau adunaţi într'unŭ numĕrŭ fórte frumosŭ membrii reuniunei din tóte patru protopresbiteratele, care formézâ acestŭ districtŭ alŭ reuniunilorŭ din Archidiecesă, în opidulŭ Râşnovŭ. Conformŭ programei pela 11 óre era sĕ se ţină şedinţa comitetului centralŭ alŭ reuniunei, dar din incidentulŭ, că d. preşedinte şi directorŭ gimnasialŭ Stefanŭ Iosîfŭ împreună cu ceilalţĭ memori ai reuniunei din Braşovŭ, a trebuitŭ sĕ ia parte activă la serbarea aniversării dilei, în care s'a pusŭ pétra fundamentală la gimnasiulŭ nostru din Braşovŭ; a fostŭ oficiosŭ împedecatŭ de a se puté presentá la ora anumită. Decĭ şedinţa comitetului s'a putută ţiné numai după amédĭ.

Pela 4 óre ne adunarămŭ cu toţii în biserica cea nouă din Rêşnovŭ, — loculŭ destinatŭ de a'şĭ ţiné adunarea şedinţele sale generale. Domnulŭ preşedinte Stefanŭ Iosifŭ deschide şedinţa printr'unŭ discursŭ miedosŭ în carele a accentuatŭ cu deosebire chemarea cea sublimă dar fórte grea de învăţătorŭ — revelândŭ în liniamente generalĭ cursulŭ desvoltărei pedagogiei şi alŭ didacticei din timpii cei mai obscurĭ până astădĭ. Atragêndŭ mai departe preşedintele atenţiunea învĕţătorilorŭ asupra principiilorŭ pedagogice-didactice stabilite de sciinţa modernă — îi învită a se ocupá cu totdé-dinsulŭ, în totŭ loculŭ şi timpulŭ cu perfecţionarea lorŭ ulterióră pe acestŭ terenŭ, căcĭ timpulŭ presentŭ reclamă acésta imperiosŭ. — Cam acestea sunt ideile desvoltate de d. preşedinte. Adunarea primi cuvêntulŭ presidiului cu viu interesŭ.

De faţă, afară de membri reuniunei mai erau: Reverendisimulŭ d. Ionŭ Petricŭ, protop., d-nii Dr. Aurel Mureşianŭ redactorulŭ şi St. Bobancu coredactorulŭ »Gazetei«, Andreiu Bârseanŭ, Ionŭ Panţu şi Iacobŭ Mureşianŭ jun. profesorĭ, precum şi unŭ numĕrŭ frumosŭ de locuitorĭ românĭ din locŭ.

După cetirea apelului nominalŭ, urmà cetirea raportului despre activitatea comitetului şi a cassarului în decursulŭ anului espiratŭ. Pentru revisuirea acestui raportŭ se alege o comisiune de 5, éră pentru înscrierea membrilorŭ noi o comisiune de 3. Cu acésta şedinţa se închide.

Şedinţa a II, dela 24 Septemvre.

înainte de prândŭ.

In acéstă şedinţă după cetirea apelului nominalŭ şi după autenticarea procesului verbalŭ alŭ şedinţei premerse, conformŭ programei d. G. Moianŭ, învĕţătorŭ la scólele primare normale din Braşovŭ, a ţinutŭ la însărcinarea ven. consistoriu prelegerea sa teoretică şi practică din scriptologiă *). Partea teoretică a prelegerii cu unele micĭ observărĭ a fostŭ fórte interesantă şi d. prelegĕtorŭ a doveditŭ multă silinţă şi cunoscinţă de lucru şi a fostŭ ascultatŭ de adunare cu unŭ viu interesŭ şi cu o încordată atenţiune; nu totŭ aşa de bine a reuşitŭ elŭ în partea practică, când a vrutŭ adecă a aplicà aceea ce susţinuse în teoriă înaintea elevilorŭ ce erau aduşĭ anume spre scopulŭ acesta. Acéstă modestă observare este pe departe însă de a umbri cumva meritulŭ şi valórea prelegerii d-lui Moianŭ în întregŭ luată. Ea s'a făcutŭ ca sĕ nu rĕtăcimŭ adevĕrulŭ şi ca pre viitorŭ d-nii prelegĕtorĭ designaţĭ sĕ fie cu mai multă atenţiune asupra acestui punctŭ.

Şedinţa a III dela 24 Septemvre.

(După prândŭ.)

In şedinţa acésta s'a continuatŭ prelegerea practică a d-lui Moianŭ. La însărcinarea on. presidiu au mai prelesŭ învĕţătorii: V. Óncea, I. Zichilŭ şi I. D. Petraşcu. Cei doi dintêiŭ au arătatŭ mai puţină abilitate în propunere, ér alŭ treilea a rĕuşitŭ mai bine. Totŭ în acéstă şedinţă s'a făcutŭ şi noua alegere a oficialilorŭ reuniunei, din care amintimŭ atâtŭ, că cei mai mulţĭ s'au realesŭ. De preşedinte d. St. Iosifŭ, vice-preşedinte d. G Belisimusŭ, directorulŭ scólei primare normale din Braşovŭ, căruia reuniunea nóstră îi datorézâ fórte multŭ în privinţa zelului şi stăruinţei neobosite, ce a pus'o la înfiinţarea ei; notarŭ primŭ s'a alesŭ d. N. Óncea, în loculŭ d-lui I. Aronŭ, care a fostŭ alesŭ cassarŭ în loculŭ d-lui D. Ciofiecŭ pensionatŭ, éră de notarŭ alŭ II s'a alesŭ d. D. Iarca şi d. Z. Butnarŭ ca bibliotecarŭ. Totŭ în acéstă şedinţă la cererea orfanilorŭ rĕmaşĭ după regretatulŭ I. Petricŭ fostŭ directorŭ şi învĕţătorŭ la scólele primare normale din Satulungŭ, adunarea le-a votatŭ odată pentru totdéuna unŭ ajutorŭ de 40 fl. din cassa reuniunii. (Va urmá.)

ULTIME SCIRI.

Agramŭ, 27 Octomvre. — Desbaterea generală asupra proiectului de adresă s'a terminatŭ şi proiectulŭ s'a primitŭ în generalŭ.

Bruxela, 27 Octomvre. — Cu formarea noului cabinetŭ s'a însărcinatŭ Bernaert, care ia presidiulŭ şi portofoliulŭ financelorŭ.

Petersburg, 27 Octomvre. — Ambasadorulŭ francesŭ generalulŭ Apport a încunosciinţatŭ guvernulŭ rusŭ, că guvernulŭ francesŭ a hotărîtŭ sĕ se blocheze cóstele insulei Formosa, din care causă Francia a provocatŭ corăbiele puterilorŭ amicale, sĕ părăséscă porturile Formosei în timpŭ de 3 dile.

Roma, 27 Octomvre. — Alaltăerĭ au fostŭ în provinciile infectate 90 casurí de bólă şi 34 casurĭ mortale de coleră-

DIVERSE.

Napoleonŭ I. între femei. — Napoleonŭ I nu erá duşmanŭ femeilorŭ, dar avea o particularitate deosebită de a umblá în societatea lorŭ. Se dice, că-i plăcea sĕ întărîte pe tinerele femei, carĭ trăiau la curtea lui, în contra bărbaţilorŭ lorŭ. La o serbare a curţii, erá de faţă şi d-na Regnault, o damă frumósă şi îmbrăcată în aceea séră cu multŭ gustŭ. Impĕratulŭ erá rĕu dispusŭ. Elŭ privì severŭ pe d-na Regnault, îi mĕsurà cu ochii toaleta din capŭ până'n picióre, rosele ce le avea ea, întréga'i fiinţă plăcută, şi acesta părea că'i măresce réua lui dispoziţiune. Deodată se adresà cătră ea zimbindŭ ironicŭ: „Scii d-ta, d-nă Regnault că îmbĕtrênescĭ grosnicŭ?« D-na Regnault surprinsă tăcù unŭ momentŭ, vedea că toţĭ o privéu aşteptândŭ se rĕspundă; dar iute 'şĭ reveni ea şi respunse împĕratului cu unŭ zimbetŭ graţiosŭ: „Observarea, cu care M. Vóstră mĕ onorézâ, m'ar atinge durerosŭ, décă aşŭ fi într'o etate care se mĕ neliniştéscă.« Toţĭ cei de faţă o aplaudará, ér Napoleon se retrase supĕratŭ. Altă dată împĕratulŭ dete în edificiulŭ primăriei unŭ balŭ pentru damele care nu apăruseră la curte. La acéstă serbare avea, după hotărîrea împĕratului, sĕ facă onorurile ducesa de Abrantes, alŭ cărei bărbatŭ erá guvernatorŭ alŭ Parisului. »Damele ce s'au presentatŭ la Curte le vĕdŭ adeseorĭ în Tuilerii, dise Napoleonŭ, în palatulŭ primăriei vréu sĕ vĕdŭ numai feţe Parisiene. Vréu sĕ cunoscŭ Parisulŭ, mĕ'nţelegĭ dómnă?« Acestea le-a vorbitŭ împĕratulŭ în apartamentele împĕrătesii. Una din damele ei făcea hazŭ de modulŭ cum vorbescŭ burgesele, istorisindŭ că femeea unui fabricantŭ de postavŭ, pe care o întrebase împĕratulŭ: »Ce face bărbatulŭ d-tale?« a rĕspunsŭ: »Sire elŭ face în postavŭ.« Impĕratulŭ se întórse răpede cătră acea damă şi dise fórte scurtŭ: »Dómnă, décă ómenii ar trebui sĕ asculte flécurile d-tale, precum amŭ eu adeseorĭ nenorocirea, ei ar avé mai mare motivŭ sĕ rîdă, decâtŭ d-ta în acestŭ momentŭ.« Napoleon nu puté suferì, ca fără îngăduirea sa se aibă cineva unŭ renume independentŭ, căştigatŭ prin sine însuşĭ. Astfelŭ vĕdù odată la unŭ balŭ alŭ curţii pe d-na Cordon, spirituala soţiă a unui bancherŭ fórte bogatŭ din Paris. Impĕratulŭ se apropià de ea şi o întrebă într'unŭ tonŭ cam aspru: »D-ta eşti d-na Cordon?« »Da Sire.« »Eştĭ fórte bogată, nu'i aşa?« »Da, Sire — am optŭ copii.« Impĕratulŭ, care cum se scie din ântâia căsătoriă de atuncĭ n'avea nicĭ unŭ copilŭ, 'şĭ muşcă buzele, căcĭ simţi ghimpele rĕspunsului, dér în faţa nobilei intenţiunĭ ce avea rĕspunsulŭ, numai dise nicĭ unŭ cuvêntŭ.

*) Terminŭ, pe care prelegĕtoriului îi place a-lŭ înlocuí cu »scrisŭ-cetitulŭ (?!)«

BIBLIOGRAFIĂ.

In 15 Octomvre va eşi de sub presă:

Revoluţiunea lui Horia

în Transilvania si Ungaria

1784—1785

scrisă de basa documentelorŭ oficiale de *Nic. Densuşianŭ.*

Scrierea va formá unŭ volumŭ mare peste 32 cóle în 8° şi va conţine următórele capitole:

Caracterulŭ revoluţiunii din 1784. — Literatura revoluţiunii. — Fontânile istorice ale revoluţiunii. — Românii în epoca militară. — Feudalitetea ungurésca în Transilvania. — Asupririle Româniloŭ din munţii Abrudului. — Tumultulŭ din Câmpenĭ dela 1782. — Călĕtoriile împĕratului Iosifŭ în Transilvania, 1773 şi 1783. — Călĕtoria lui Horia la Viena în 1783. — Conscripţiunea militară. — Căpitanii revoluţiunii. — Conspiraţiunea şi scopulŭ revoluţiunii. — Adunarea ţĕranilorŭ la Mestécănŭ. — Revoluţiunea în comitatulŭ Hinédórei şi alŭ Zarandului. — Crişanŭ proclamă revoluţiunea la biserica din Curechiu. — Ocuparea Zarandului. — Revoluţiunea se estinde în comitatulŭ Hinédórei. — Ţĕranii atacă oraşulŭ Deva. — Esecutarea prisonerilorŭ din Deva. — Ultimatulŭ lui Horia. — Revoluţiunea în comitatulŭ Albei şi alŭ Clujului. — Câmpenĭ. Abrudŭ şi Roşia. — Primulŭ căpitanŭ în periculŭ — Căpitanii Cloşca şi Horia tînĕrulŭ plécă asupra castelului din Galda. — Trupa ţĕranilorŭ de pe Mureşŭ atacă Vulperulŭ şi Vinţulŭ de josŭ. — Revoluţiunea străbate în comitatulŭ Clujului. — Revoluţiunen în comitatulŭ Sibiiului. — Revoluţiunea în comitatulŭ Aradului. — Organisarea mişcării. — Baronulŭ Brukenthal şi baronulŭ Preisz. — Guvernulŭ transilvanŭ şi revoluţiunea. — Armistiţiulŭ de la Tibru. — Misiunea lui Molnarŭ în Zarandŭ. — Episcopii Nichiticĭ, Petrovicĭ şi Popovicĭ. — Schultz la Câmpenĭ. — Insurecţiuneá nobilimii. — Impĕratulŭ Iosifŭ şi revoluţiunea. — Esecutările din Alba. — Activitatea contelui Iancovits până la prinderea căpitanilorŭ. — Petiţiunile nobilimii. — Revoluţiunea se începe de nou. — Ordinele lui Horia Inceperea ostilităţilorŭ. — Ţĕranii resculaţĭ respingŭ amnestia. — Convenţiunea de la Ofenbaiă. — Luptele dela Remeţĭ, Bradŭ, Lupşa şi Michălenĭ. — Horia disólvă trupa de la Câmpenĭ. — Impĕratulŭ Iosifŭ şi cestiunea de naţionalitate în Transilvania — Prinderea căpitanilorŭ. — Interogatoriulŭ lui Horia, Cloşca şi Crişanŭ. — Sentinţele şi esecutarea. — Horia ca „rege« şi »împĕratŭ.« — Festivitatea din Slatna. — Alte condemnărĭ. — Împ Iosifŭ desfiinţézâ servitutea personală. — Expatriarea mai multorŭ ţĕrănĭ. — Împ. Iosifŭ suprimă abusurile din muntii Abrudului. — Revoluţiunea lui Horia la 1790—91. — Conclusiune.

Preţulŭ unui exemplarŭ: pentru Românìa 10 fr. şi pentru Austro-Ungaria 4 fl.

Pe terenulŭ militarŭ şi juridicŭ însă limba latină a fostŭ mai puţinŭ influinţată de cea grécă, pentru-că literatura militară şi juridică la Romanĭ se desvoltase de mai dinainte şi terenulŭ aceleia nu erá aşa de întinsŭ pe atuncia. Limba juridică, stilulŭ curialŭ a suferitŭ o schimbare, după cum s'a vĕdutŭ la loculŭ sĕu.

Privindŭ gramatica formală, pe-lângă cele arĕtate mai nainte, vedemŭ, că limba latină a păstratŭ pentru cuvintele adoptate de-adreptulŭ din limba grécă şi o declinaţiune parţială grecéscă, ca: music-**e**, music-**es**, music-**ae**, etc. Pentru unele cuvinte a păstratŭ numai câte unŭ casŭ, ca: *Salamis*, acus. numai Salam-**ina**, ş. alt. Chiar numele *gramatica* sĕu gramatice şi syntaxis sunt grecescĭ. Sintacsa latină încă a datoritŭ în multe privinţe celei grecescĭ. Astfelŭ ablativulŭ absolutŭ, ce corĕspunde genetivului absolutŭ grecescŭ, şi participiulŭ conjunctŭ séu construcţiunea participială (apositivă, atributivă) este construcţiune grecêscă. Apoi ablativus comparationis, accusativus graecus ş. alt. suntŭ împrumutate.

Credêndŭ a fi satisfăcutŭ cerinţelorŭ temei de faţă încheiu cu urmĕtórele cuvinte: **Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio...**

(Hor. epist. cartea II. v. 156 sg.).

Nicolau Pilţia.

Editorŭ: Iacobŭ Mureşianu.

Redactorŭ responsabilŭ: Dr. Aurel Mureşianu.

Cursulŭ la bursa de Viena

din 27 Octomvre st. n. 1884.

Rentă de aurŭ ungară 6%	123.15
Rentă de aurŭ 4% . . .	93.35
Rentă de hârtiă 5% . .	88.80
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	143. –
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune) . . .	97.60
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	119.30
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	104.50
Bonurĭ rurale ungare . .	100.75
Bonurĭ cu cl. de sortare	99.75
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	100.
Bonurĭ cu cl. de sortare	99.—
Bonurĭ rurale transilvane	99.75
Bonurĭ croato-slavone . .	100.—
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	98.25
Imprumutulŭ cu premiu ung.	115 20
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului .	116.—
Renta de hărtiă austriacă	81.—
Renta de arg. austr. . .	82.15
Renta de aurŭ austr. . .	103.45
Losurile din 1860 . . .	135
Acţiunile băncei austro-ungare	862. —
Act. băncei de creditŭ ung.	288.25
Act. băncei de creditŭ austr.	287.90
Argintulŭ —. — Galbinĭ împărătescĭ	5.78
Napoleon-d'orĭ	9.70½
Mărcĭ 100 împ. germ. . .	59.95
Londra 10 Livres sterlinge	122.20

Bursa de Bucurescĭ.

Cota oficială dela 14 Octomvre st. v. 1884.

	Cump.	vênd.
Renta română (5%). . . .		»
Renta rom. amort. (5%) . .		»
» convert. (6%) . .	»	»
Împr. oraş. Buc. (20 fr.) . .	»	»
Credit fonc. rural (7%) . .	»	»
» „ „ (5%) . .	„	„
» » urban (7%) . .	»	»
» » » (6%) . .	»	»
» » » (5%) . . .	»	»
Banca naţională a României		1418
Ac. de asig. Dacia-Rom. . .		370
« » » Naţională . .		241½
Aurŭ	6 05%	
Bancnote austriace contra aurŭ	2 07	2.08

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 28 Octomvre st. n. 1884.

Bancnote româneseĭ	Cump.	9.06	Vênd.	9.07
Argint românesc	»	9.—	»	9.05
Napoleon-d'orĭ	»	9.66	»	9.68
Lire turcescĭ	»	10.92	»	10.98
Imperialĭ	»	9.90	»	9.92
Galbenĭ	»	5.66	»	5.68
Scrisurile fonc. »Albina« . .	»	100.—	»	101.50
Ruble Rusescĭ	»	122. 5	„	123.—
Discontulŭ » . . .	7—10 % pe anŭ.			

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei" se potŭ cumpĕra în tutungeria lui Gross (în casa prefecturei.)

Mersulŭ trenurilorŭ

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a căĭei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ accelerat	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Bucurescĭ	7.15	—	—	—
Predealŭ	1.09	—	—	3.50
Timişŭ	1.33	—	—	10.15
Braşovŭ (	2.06	—	—	10.50
Braşovŭ (	2.16	6.30	5.45	
Feldióra	2.44	7.09	6.28	
Apatia	3.03	7.41	7.07	
Agostonfalva	3.18	8.09	7.42	
Homorodŭ	3.51	8.53	8.51	
Haşfaleu	4.51	10.18	10.52	
Sighişóra	5.11	10.55	11.56	
Elisabetopole	5.39	11.36	12.43	
Mediaşŭ	6.00	12.11	1.23	
Copşa mică	6.29	12.35	2.07	
Micăsasa	—	12.54	2.27	
Blaşiu	7.02	1.29	3.06	
Crăciunelŭ	—	1.45	3.22	
Teiuşŭ	7.38	2.26	4.15	
Aiudŭ	7.55	2.48	4.44	
Vinţulŭ de susŭ	—	3.12	5.10	
Uióra	—	3.19	5.19	
Cucerdea	8.24	3.36	5.47	
Ghirişŭ	8.48	4.10	6.38	
Apahida	—	5 39	8 51	
Clusiu (	10.08	5.59	9.18	
Clusiu (	10.18	6.28	8.00	
Nedeşdu	—	6.54	8.34	
Ghirbĕu	—	7.10	8.59	
Aghirişŭ	—	7.25	9.35	
Stana	—	7.49	10 16	
Huiedinŭ	11.33	8.11	11.04	
Ciucia	12.06	8.52	12.17	
Bucia	—	9.11	12.47	
Bratca	—	9.29	1.21	
Rév	12.51	9.52	2.05	
Mezö-Telegd	1.21	10 27	3.08	
Fugyi-Vásárhely	—	10.46	3.39	
Várad-Velinţe	—	10.56	3.55	
Oradia-mare (	1.49	11.04	4.06	
Oradia-mare (	1.54	11.14	7.30	
P. Ladány	3.14	1.47	11.05	
Szolnok	5 10	4.40	2.37	
Buda-pesta	7.30	7.44	6.40	
Viena	2.00	6.20	2.00	

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ accelerat	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35	3.30	8 00
Budapesta	8.00	6.55	9.45	2.47
Szolnok	11.24	10.55	12.18	6.36
P. Ladány	2.01	2.04	1.59	10.09
Oradea mare (	4.11	5.13	3 20	
Oradea mare (	4.21	9.37	3.25	
Várad-Velencze	4.29	9.45	—	
Fugyi-Vásárhely	4.40	9.59	—	
Mezö-Telegd	5.02	10.28	3.56	
Rév	5 46	11.41	4.31	
Bratca	6.09	12.15	—	
Bucia	6 28	12.48	—	
Ciucia	6.52	1.48	5.28	
Huiedin	7.32	3.21	6.01	
Stana	7.51	3.54	—	
Aghiriş	8.12	4.34	—	
Ghirbĕu	8.24	4.52	—	
Nedeşdu	8.38	5.11	—	
Clusiu (	8.57	5.40	7.08	
Clusiu (	9.23	6.00	7.18	
Apahida	9.50	6.29	—	
Ghiriş	11.15	8.14	8.29	
Cucerdea	12.04	9.49	8.53	
Uióra	12.12	9 58	--	
Vinţulŭ de susŭ	12.19	10.07	—	
Aiudŭ	12.45	10.42	9.17	
Teiuşŭ	1.15	11.32	9.40	
Crăciunelŭ	1.44	12.03	—	
Blaşŭ	2.00	12.24	10.12	
Micăsasa	2.34	12.43	—	
Copşa mică	2.52	1.22	10.45	
Mediaşŭ	3.27	2.24	11.07	
Elisabetopole	4.01	3.06	11.29	
Sigişóra	4.50	4.17	12.15	
Haşfaleu	5.08	4.51	12.30	
Homorod	6.47	7.07	1.32	
Agostonfalva	7.36	8.10	2.04	
Apatia	8.09	8.46	2.24	
Feldióra	8.41	9.20	2.44	
Braşovŭ (	9.20	10.15	3.15	
Braşovŭ (	—	6.00	3.25	
Timişŭ	—	6.57	4.03	
Predealŭ	—	7.32	4.28	
Bucurescĭ	—	—	10.25	

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Teiuşŭ	2.39	9.50	8.20
Alba-Iulia	3.40	10.42	9.10
Vinţulŭ de josŭ	4.04	11.09	
Şibotŭ	4.35	11.43	
Orăştia	5.02	12.13	
Simeria (Piski)	5.44	1.22	
Deva	6.05	1.48	
Branicĭca	6.34	2.21	
Ilia	7.01	2.54	
Gurasada	7.15	3.09	
Zam	7.49	3.48	
Soborşin	8.32	4.37	
Bĕrzova	9.19	5.30	
Conopŭ	9.40	5.58	
Radna Lipova	10.16	6.38	8.24
Paulişŭ	10.32	6.56	8.41
Gyorok	10.48	7.15	9.01
Glogovaţŭ	11.17	7.48	9.30
Aradŭ (	12.32	8.05	9.45
Aradŭ (	12.00	8.45	6.10
Szolnok	4.09	2.10	7.27
Budapesta	7.44	6.40	—
Viena	6.20	—	—

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	8.25	8.35
Budapesta	8.00	6.55
Szolnok	11.14	12.28
Aradŭ (	3.35	5.30
Aradŭ (	4.00	6.20
Glogovaţŭ	4.16	6.39
Gyorok	4.47	7.19
Paulişŭ	5.02	7.39
Radna-Lipova	5.25	8.11
Conopŭ	5.57	8.49
Bĕrzova	6.18	9.18
Soborşin	7.11	10.27
Zam	7.48	11.18
Gurasada	8.22	11.57
Ilia	8 40	12.27
Branicĭca	9.02	12.57
Deva	9.32	1.45
Simeria (Piski)	10.12	2.58
Orăştiă	10.47	3.46
Şibotŭ	11.14	4.20
Vinţulŭ de josŭ	11.46	5.06
Alba-Iulia	12.21	6.15
Teiuşŭ	12.53	7.00

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Aradŭ	6.00	12.30
Aradulŭ nou	6.26	12.54
Németh-Ságh	6.51	1.19
Vinga	7.28	1.50
Orczifalva	7.49	2.12
Merczifalva	8.09	2.30
Timişóra	8.58	3.15

Simeria (Piski) **Petroşenĭ**

	Trenŭ omnibus
Simeria	3.08
Streiu	3.45
Haţegŭ	4.33
Pui	5.19
Crivadia	6 05
Baniţa	6.43
Petroşenĭ	7.00

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	12.25	5 00
Merczifalva	1.16	5.56
Orczifalva	1.34	6.16
Vinga	2.04	6 50
Nemeth Ságh	2.25	7.11
Aradulŭ nou	2.54	7.44
Aradŭ	3.10	8.00

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ omnibus
Petroşenĭ	8.56
Baniţa	9.37
Crivadia	10.09
Pui	10.48
Haţegŭ	11.26
Streiu	12.06
Simeria	12.37

Tipografia Alexi Braşovŭ.